

ILUSTRIRANI

GLASNIK

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA
KRON 8^{.-}, ZA DIJAKE KRON 6^{.-}; POSA-
MEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA
NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10^{.-}, ZA
DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13^{.-}

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA URED-
NIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATO-
LIŠKA TISKARNA. ::: NAROČNINA, REKLA-
MACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO
LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 2. * 24. AVGUSTA 1916 - IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 52

Cesar Franc Jožef I. ob 86 letnici rojstva.

Nad ognjenimi žreli.

Spisal R. H.

Dvigala sva se . . . dvigala više in više in preletela obenem z največjo hitrostjo sovražne postojanke.

Rusi so nas sprejeli z divjim, besnim ognjem. Nisva se zmenila zanj. Krčevito sem držal v roki zemljevid, da takoj zaznamujem uspeh svojega opazovanja. Kmalu sva drvila skozi ognjeno nevihto. Plameni vseh barv so sikali poleg naju, nad nama. Pod nama na cesti so naju zasledovali oklopni avtomobili. In topovi so pošiljali neprestano svoje smrtno pozdrave.

Fric se ni dal prestrašiti. Vedel je približno, kje je sovražna baterija. Približno. Vedno besnejše grmenje ruskih topov je potrjevalo njegovo slutnjo.

Bilo je že precej pozno. Ledena sapa nam je piskala mimo ušes. Božični prazniki so bili pred vrati, in v neizmerno daljavo so se vlekla in svetila pod nami snežena polja, posejana tuintam z jelkami. Potem so zopet neizmerni gozdovi metali svoje sence na ta beli plašč.

Morala sva hiteti, da se še vrneva, preden nas preseneti tema. Mrak je povišal nevarnost tega poleta, a na to sva komaj mislila.

Letela sva skozi smrtni ogenj, in vendar se tega nisva zavedala. Le enkrat sem pomislil, kaj bi bilo, če zadene naš aparat ena teh krogelj.

utrjene črte. Preleteli smo prvo baterijo. — Plavali smo v morju ognja in izstrelkov. To čudno obnašanje, s katerim premagamo vse, tudi najstrašnejše, razume le oni, ki se je že kdaj nahajal v veliki nevarnosti. Laže jih premagamo s takimi nasprotstvi. Pluli smo skozi oblačno morje šrapnelov.

Kakor bela, nedolžna jagnjeta stojijo okoli nas in poizkušajo nas obkoliti.

A Fric krmari skozi nje, kot bi ne delal nič drugega, kot bi letal že od nekdaj med temi premakljivimi čermi, ki imajo v sebi ogenj in smrt. Sovražniki poizkušajo, nas okleniti v ta beli krog, med te bele oblačke, ki se jih pokaže po več naenkrat okoli nas, a Fric se jim izmuzne, poleti skozi z umetnostjo artista, ki se je pripravljaval leta in leta za tako pot.

Kadar se pokažejo pred nami jagnjeta, ki skrivajo smrt v svoji nedolžni obleki, se golobček nenadoma obrne, poleti niže, se dvigne, napravi lep »salto mortale« in vendar ga ni mogoče odvrniti od smeri njegove poti.

Ponosen sem na te, Fric, zelo ponosen. Niti za trenutek me ne zaskrbi, ne občutim nevarnosti.

Pokaže doli.

Padamo in padamo — sedaj . . . sedaj pride odločitev . . .

Še bolj globoko?

To je predrznost . . . sedaj je čas, da se dvignemo . . .

A kaj je to? Neenakomerno delovanje motorja me preseneti . . . Fric je postal nemiren. Gotovo ne more najti, kje leži vzrok

O Bog, motor odpoveduje, sedaj —

Hura . . . motor zopet deluje.

Tu doli . . . tu leži baterija . . . ne, ne, daljnogled mi pokaže le markiran top, velik vinski sod ali kaj takega . . . kmalu spoznam po malenkostih goljufijo.

Vendar lahko sklepam, da prava baterija ne leži daleč od markirane, na katero naj bi metali letalci bombe, ki naj bi obteževala iskanje.

Da se le ne bi tako hitro mračilo. Sreča, da ne pokriva megla zemlje.

Desno od nas se zabliška — strašno bobnenje in piskanje . . .

Baterija — to je baterija. —

Izdali so se s svojim ognjem — neumneži — hitro zaznamujem na zemljevid . . .

Rišem, rišem čisto natanko — naši jo morajo najti.

Okoli nas besen ogenj! Zadeti smo; stroj omahuje, a Fric je že dobil ravnotežje.

»Domov!«

Smuknemo skozi obroč belih oblačkov — domov!

Domov! Domov! Domov! ropota motor.

Samo da ne bi sedaj odpovedal, si mislim. Samo sedaj ne! Vzdržimo . . .

Temni se s presenetljivo hitrostjo.

Gozdovi izginejo v temi.

Imamo smer, kompasa ne izpustim izpred oči. Ogenj je ponehal.

Kmalu prične zopet bobneti. Vidimo, kako se zabliška tam, kjer so baterije, opazujemo streljanje strojnih pušk.

Pod nami je slika silovitih, čudovitih nasprotstev. Oko se ne more ločiti od njih. Boj ponoči.

Nad nemirnim sikanjem plamenčkov infanterijskih salv se izlivajo srebrni žarki žarometov, ki ostro prebadajo temo.

In bel lok se vzpne in nas zadene . . . nas zavije . . . peljemo se skozi morje svetlobe . . . kot oslepel smo in naš golobček postane nemiren v tej luči . . . a Fric je že ubežal nevarnemu žarometu.

Okoli nas se zasvetijo svetlobne rakete, ki posejejo nebes s svojo lučjo kot z živim srebrom.

Globoko pod nami požari, od katerih se dviga ogromen oblak dima . . . Sneg žari in mesec sije na temne gozdove.

Vedno bolj se bliska spodaj iz topov. Spustimo se niže, da se orientiramo. Čisto blizu naših lastnih postojank smo. Cele salve bliskov se iztrgajo tam iz objema temne noči in dreves, za katerimi stojijo nemški topovi. Noč je razsvetljena za nekaj sekund z nenaravno svetlobo. Čisto blizu pred nami se razpoči raketa in razpade v tisoče svetlih zvezdic.

Naši so jo izstrelili, da nam pokažejo smer, v kateri moramo pluti.

Ogromna roka žarometa nas objame. Z brezsrčno jasnostjo izpostavi naš aparat pogledu sovražnih oči.

Tam na desni zaplapola nekaj, kot bi prižgal kdo nešteto žveplenk. V ravni črti se prikažejo svetle iskricice . . . To so salve iz naših strelskih jarkov. In za njimi pretрга ognjena črta temo.

To so naši topovi.

Grmenje salv iz pušk prekaša celo bobnenje topov . . . Zopet vstajajo sve-

Sv. Lucija ob Soči, ena prvih točk, ki so jih Lahí »na piko« vzeli.

Le za trenutek sem mislil na to — potem se je zopet zazrlo oko v daljavo. Krvavordeče solnce je zašlo za gozdove. Že so se plazile nočne sence od zahoda sem čez ravan.

Vsa moja pozornost je obrnjena na polje pod menoj. Vidim neskončne ruske strelske jarke. V ozadju jih podpirajo tri

nad sovražnimi postojankami! Lahko smo ob aparat in ob življenje! Fric dela kot blazen. Ognja okoli nas ni mogoče zdržati. Krila so že večkrat zadeta.

Če zadene sedaj krogla motor . . .

»Cilinder pokvarjen!« kriči Fric.

Pot nas oblije. Grozna nevihta srda in uničevanja drvi okoli naju.

tlobne rakete, da nam pokažejo letalno lopo ... Izkrčamo se ... zadenemo trdo ob tla, in bil bi zletel s svojega sedeža, če bi ne bil privezan ...

Vesel, hrupen sprejem. Štabni častnik nas je že čakal z avtomobilom.

Fric zmerja naš izvrstni aparat.

In jaz drvim z avtomobilom k polkovnemu štabu in izročim moj zemljevid s pojasnili. —

Drugo jutro je utihnila sovražna baterija.

Motorna baterija je poskrbela za to.

Zjutraj sva se s Fricem zopet dvignila, da vodiva naš ogenj. Dve uri sva vodila s svetlobnimi samokresi našo baterijo vkljub hudemu sovražnemu ognju.

Sedaj počivamo.

Slike z bojišča.

XVII.

Kakor mana ...

Spisal Stanko Bor.

Kislega jesenskega vremena sem bil že več ko sit, prazni želodec je bil pa že več ko lačen.

Na opazovališču sem bil s tremi možmi: Ivetom, Markom in Savo. Ni bila težka služba: daleč pred nami je bila naša rojna vrsta v boju; naša naloga je bila samo opazovati potek boja, premikanje izza sovražne rojne vrste, predvsem pa paziti na globoko drago, ki sega od tu doli vse v sovražne vrste. Lahko

nami. Po sredini drage teče mal potok, ob obeh straneh potoka so raztresene bele, zidane hiše in lesene bajte.

Na te bele, zidane hiše in na te lesene bajte smo gledali vsi štirje brez izjeme in si mislili vsak svoje, ali ako bi govorili in povedali vsak svoje, bi se vendar pripovedovanje strnilo v eno mnenje.

Naši želodci — v vojni je že tako — so narekovali to mnenje. Tihe želje so plavale do tistih hiš, jih obkroževale in vstopale v nje; stopile pred prebivalce in jim pokazale svetle krone in govorele tiho govorico; ako pa ni prebivalcev, ki so se poskrili ali pobegnili, postanejo želje pri vstopu oblastne in prešerne: v naglici je odkrito skrivališče, v katerem se skriva poln čaber slastnega domačega sira, ali posoda medu, ali meh koruzne moke, ali celo kos prekajenega mesa, debel kos slanine; morda ni tudi kurnik dosedaj popolnoma izpraznjen ...

Hipoma smo se zganili vsi štirje in napeli ušesa. V gozdu pred nami smo začuli šum. Hitro smo se dvignili na kolena in prijeli puške.

Začuli smo kruljenje.

In Sava je naglo nataknil bajonet na puško in dregnil Marka.

V tistem hipu je stopila iz gozda debela svinja in tekla naravnost proti nam, za njo je teklo pet ali šest malih pajčkov.

Tudi Ive je naglo nataknil bajonet na

in tekal po polju semintja, staro svinjo in njen tek vedno v očeh.

Svinja se je zbala Marka in se je obrnila proti Savi. Ali i tu ji je grozila nevarnost, Sava je dvignil puško — naglo je zopet spremenila smer svojega teka in hitela z družino proti meni. Sava je zalučal puško ko osti na ribo — ali zastoj.

»Držite, ne dajte ...« je vpil meni.

»Udarite ...« je vpil Marko k meni.

»Sem k meni jo poterajte!« je vpil Ive.

Pripravil sem puško, da udarim s kopitom, če se približa kateri pajčkov k meni.

Svinja se je preplašila in jo udarila naravnost proti Ivetu. Sava in Marko sta drla kolikor sta mogla, krog se je zoževal. Svinja je postala zbegana, poskusila zdaj na to, zdaj na ono stran, da uteče, še bolj zbegani so bili pajčki, ki so se hoteli verno držati matere, pa so tekali cvileč semintja in niso niti mogli tako naglo spreminjati smeri ko mati, ki je nevoljno in grozeče krulila.

»Udri ...«

»Kaj čakaš?«

»Uš, uš, kam hočeš, ne utečeš!«

To vpitje in cviljenje in kruljenje je

Slike iz Komna: Dekleta tolčejo kamenje za gramoz, ker ni moških doma.

Slike iz Komna: Otroci vozijo pozimi listje domov — zanje ni vojske.

bi se namreč splazila kaka manjša sovražna patrolja tu skozi in nam postala neprijetna. S stotnikovim daljnogledom sem mogel zapaziti vsako premikanje daleč naokoli, sedaj sem ga že odložil, zakaj oči so me že pekle, in lahna megla, ki je začela padati na vrhove dreves, je zastirala pogled. Vsak čas se je moralo zvečeriti, z večerom je naša današnja naloga končana. Vrnemo se nazaj v tabor, kjer je stotinja v rezervi, in dobimo menažo.

Oprtili smo že tornistre in se pripravili na odhod, čakal sem le z nestrpnostjo, da se začne temniti in pride malo na desno od mene poljska straža, ki bo čuvala v noči.

Ležali smo na hrbtu, naslonjeni na tornistro, in gledali v tisto drago pred

puško. Vsi trije so se naenkrat vprašaje ozrli name.

»Hvala Bogu!«

»Kakor mana Izraelcem v puščavi!«

»Ali smemo?«

»Zdaj tako ni več časa, da bi pekli!«

»Vse pride prav!«

»Pa jutri ali pojutrašnjim!«

»Teh malih meso je slaščica!«

In Sava se je dvignil v vsej svoji dolgosti in prijel puško ko da gre na juriš.

Stara svinja nas je zapazila in je okrenila svoj tek. Zdelo se je, da nam uteče s svojo družino po polju.

»Ali si neroden!« se je jezil Marko in tekel v velikem loku, da prestriže beguncem pot.

»Kaj neroden! Hitreje, hitreje! Da bi te, tako je ne dohitiš!« je kričal Sava in drl ko za stavo ob robu gozda, da prestriže od te strani svinji in pajčkom pot.

»K meni jih poterajte! Halo ... Marko ... sem, sem k meni ...« je vpil Ive

delalo tak hrup, da sem se že bal, da bo odkod prihitala kaka patrolja pogledat, kaj se tu godi.

»Tak ne vpijete toliko! — Hitro izvršite!«

Ive je zagnal puško — ko osti na ribo — pa ni zadel. Ker ni imel sedaj ničesar v rokah, je svinja udrla mimo njega. Zdelo se je, da nam uteče.

»Za vraga vendar ...« se je jezil Sava in vrgel svoje osti od daleč kakor je bil in zgrešil cilj.

Ali v istem hipu je smatral Marko trenutek za ugoden, zalučal svoje osti, in zadel. Naravnost v drob se je zapičil nabrušen bajonet in je obstal v njem. Pujsek je bolestno zacvilil in se zvijal na tleh.

»Zakolji ga, da se ne muči!« sem rekel.

Ive je priskočil, Marko je priskočil, v hipu je pujsek prenehal z bolestnim cviljenjem. Ali stara je razumela bolestno cviljenje, obrnila se je in drla naravnost na Iveta in Marka, njen zarod za njo.

»Le počakaj!« je rekel Sava ko da ga je naenkrat obšla strast poklati ves ostali njen zarod, in vrgel svoje osti.

»Dosti nam je eden!«

Ali i Marko i Ive sta vrgla še enkrat svoje osti — breuspešno.

»Kaj ste obsedeni! Ali vam ni dosti eden? — Kam bomo z drugimi?«

»Prilika, prilika!« je rekel Sava.

Medtem se je začelo mračiti.

Kaj bomo sedaj s tem plenom?« sem vprašal.

»S seboj ga bomo vzeli!«

»Ali kako?«

»Razrezati ga je treba!«

Ive — doma gostilničar in mesar — je vedel prijeti mesarski nož — v tem slučaju bajonet — pri pravem koncu in je hitro razrezal pujsku potrušino, izvlekel mal drob in ga vrgel malomarno od sebe; potem je prerezal pujska na dva dela in odločil: »Sava, ti vzameš zadnji del v tornistro, stvari iz tornistre daš meni in Marku. Ti, Marko, vzameš sprednji del v vrečo za kruh, stvari iz nje daš meni. Ali ker ne moreš vsega spraviti, vzamem jaz glavo in prve noge!«

Prišel je i Ive za nami.

»Kako misliš, Ive: da bo z mesom?«

»Nekaj dni lahko stoji! Medtem se bo že kako in kje nudila prilika, da bomo skuhali!«

»Skuhali? Ne, pečenka je boljša ko kuhano meso!«

»Ali od tako mladega praseta meso je stokrat boljše kuhano ko pečeno! Če bi ga pekli, bi se kar manjšalo in cvrlo; kuhano bo se samo raztopilo v ustih ko med!«

»Le da bi prišli kmalu do ognja!«

»Poskusil bom zvečer, ako bi se mogel splaziti do artiljerijskega trena, ki je blizu. Tam goré vedno ognji!«

»Hm, to bo težko! — Veste kaj, najbolje bi bilo, da me jutri zjutraj pošlje gospod stotnik na to opazovališče!«

»In vi vzamete nas s seboj!«

»Seveda!«

»Jaz mislim, da vas bo poslal!«

»Jaz tudi!«

»Bomo videli! — Ali, Sava, glej, da

so zvedeli, da me zove stotnik, pomolili glave iz šotora in mi dali neko znamenje, ki sem ga pač zapazil, ali sem se delal ko da ga ne razumem. Vse dokler se nisem vrnil, niso vtaknili glav nazaj v šotor. Pomenljivo sem jih pogledal, zlasti Sava.

»Za mano!«

Ive je nosil v posodi za kuhanje vodo, Marko je korakal ravnodušno in nedolžno, Sava je šel vedno nekoliko obrnjen na levo, da je desna stran, na katero so molele noge iz tornistre, bila kolikor mogoče zakrita in varna pred stotnikovimi pogledi.

Ali — o smole — stotnik se je splazil iz šotora in se pretegnil pred njim.

»Gospod stotnik, pokorno naznanjam svoj odhod!«

Stotnikov pogled je splaval preko mene na tiste tri.

»Kaj nosi ta mož v kuhalni posodi?«

»Vodo, gospod stotnik!«

»Vodo?«

»Gospod stotnik, pokorno naznanjam, ves dan smo včeraj trpeli žejo! Vode tam ne moremo dobiti!«

»Že dobro! Morete oditi! — Strogo paziti!«

Sedaj je odkritje neizogibno, sem mislil. Ako gre Sava kakor mora iti mimo stotnika, mora slednji zapaziti iz tornistre moleče noge; ako se pa Sava potuhne ko da bi ga nekaj tiščalo na desni strani, bo gotovo vprašal stotnik, kaj to pomeni, zakaj tako hodi.

Šel sem hitro in nemirno, vsak hip sem pričakoval, da me pozove stotnik nazaj. Nazaj ozreti se nisem hotel, ker se ne bi rad srečal s stotnikovim pogledom, ki bo odkril naš po prepovedanem potu pridobljen plen.

Na straži gorskih prelazov v tirolskih alpah.

Hitro so vrgli tornistre s hrbita in začeli ročno z delom, da izvrše lvetov načrt.

Ali že med delom se je bližala tista straža, ki bo čuvala tu čez noč.

»Ali je prišla pošta?« sem vprašal že oddaleč.

»Prišla!«

»Pa menaža?« je vprašal Sava.

»Tudi! Čaka vas na stotniji!«

»Hitro!« sem rekel tiho, glasno pa:

»Ali je prišlo kaj zame?«

»Pa zame?« je rekel Ive.

»Ne vem! Videli boste, ko pridete na stotnijo!«

Prvi je začel prtiti Sava tornistro na hrbit, znamenje, da je gotov.

»Gremo!«

»Tako!« je rekel Marko in še potoma neprestano popravljaj nekaj v vreči za kruh.

»Jaz pridem za vami!« je rekel Ive, ki še ni bil gotov.

Šli smo molče, jaz v skrbi, kako bi prišli najlaže in najceneje do kakega ognja, da bi spekli pujska.

»Ali Sava! Zadnje noge gledajo iz tornistre!« sem rekel, ko sem to zapazil.

»Nisem mogel drugače! Tema je, nihče ne bo zapazil!«

»Le kako bomo spekli?« sem skrbel.

»Bo že kako!«

nihče ne opazi nog, ki mole izpod tornistre!«

»Brez skrbi, gospod enoletni prostovoljec!«

In res me je drugega jutra še v poltemi pozval stotnik k sebi, mi dal svoj daljnogled in rekel: »Vzemite tri može in pojdite na mesto, kjer ste bili včeraj!«

»Tako, gospod stotnik!«

In že sem hitel od njegovega šotora.

»Počakajte vendar, saj nisem še vsega spregovoril!«

»Povelje, gospod stotnik?«

»Naloga je ista ko včeraj! Opazovati zlasti tisto drago, ali i drugo ne zanemarjati, zlasti premikanje izza sovražne črte, če bo mogoče kaj opaziti! Vse, kar opazite, takoj in natančno naznaniti! Ste razumeli?«

»Da, gospod stotnik!«

»Pokličite torej tri može!«

Pogledal sem naglo in neopazno stotnikov obraz. Pa vendar ne misli, da nastopijo tudi tisti trije izbrani pred njega in čujejo pouk.

Zadnje noge tistega pujska, ki jih ni mogel Sava skriti v tornistro, so mi prišle na misel.

Zaskrbelo me je.

»Ive, Marko, Sava! Tornistre na rame! Greste z menoj!«

Vsi trije so že pri mojem odhodu, ko

Nadporočnik - avditor dr. Defar.

Stotnik se ni oglasil. Še bolj sem pospešil korake, zakaj za bližnjim ovinkom se bom čutil varnega. In ko smo se bližali ovinku, smo že kar hiteli.

Za ovinkom sem obstal in se ozrl z dolgim in pomenljivim pogledom na tiste tri. Videl sem, da jim igra veselje v očeh, čutil sem, da mi igra veselje v srcu.

»Dobro je, Sava!«

»Saj sem vam že včeraj rekel, da bo dobro!«

»No, veš, tako gladko pa le ni šlo! Za las je manjkalo!«

»Če bi človek vedno na to mislil, bi bil vedno lačen!«

»Ti, Ive, ali res misliš, da bo bolje kuhano ko pečeno?«

»Prav gotovo! Zato nosim vodo s seboj!«

»Mislil sem, da bi bilo bolje na ražnju pečeno!«

»Prase je premlado, da bi ga na ražnju pekli! Boste videli, da boste bolj zadovoljni s kuhanim! Kar topilo se bo v ustih!«

»Pa naj bo po tvojem! Bolj se razumeš na take stvari ko jaz!«

Tiho smo šli dalje in že uživali v mislih slastno mlado svinjino. Dan se nam je obetal vesel in zadovoljiv. Na stotnji bodo dobili samo pod večer menažo — mi bomo jedli bogat obed, in ko se zvečer vrnemo na stotnjo, nas bo čakala menaža; na stotnji je vedno toliko in toliko podrobnosti, ki so zabranjene, če jih vendar kdo stori, ga takoj zapazi predpostavljeno oko. Tu smo sami, tu sem jaz paša.

»Ali z ognjem bo križ! Če zapazi sovražnik dim, nam lahko pošlje par pozdravov iz topov!«

»Le brez skrbi! Ogenj brez dima bom kuril!« je rekel samozavestno Ive.

»Veš Ive, prazaprav moraš biti ti še najbolj vesel! Boš vsaj zopet enkrat mesar kakor doma!«

Slike iz Komna: Oltar v bolnici.

»Saj sem tudi vesel!« In Ive se je nasmejaj in si zasukal dolge črne brke.

»Dobro je, da te imamo, ker se tako razumeš na mesarske stvari!«

»Kaj mislite, da bi jaz ne znal v potrebi?« je vprašal Sava.

»Jesti!« je rekel Marko.

Nasmejali smo se. Sava je začel prepričevati Marko, pravzaprav ne prepričevati, samo izmenjavo različnih mnenj, zakaj za prepričevanje so bile naše misli prevesele. —

Ko smo prišli na mesto, se je popolnoma zdanilo. Pristavil sem daljnogled k očem in opazoval na spredaj. Nič opasnega nisem zapazil.

»Torej, Ive...«

»Najbolje bi bilo, da zakurim tu doli v gozdu pod tistim hrastom! Niti mal oblaček dima ne bo prodrl skozi goste veje!«

»Le delaj kakor veš in znaš!«

»Ali eden mi mora pomagati!«

»Jaz!« je rekel Sava.

»Kaj ti!« je oporekel Marko.

»Katerega hočeš?« sem vprašal Iveta.

Franc Benet

iz Ráteč (Gorenjsko), ranjen v Gal., umrl 28. jan. 1915 v Losoncu. Lahka ti ogrska zemlja!

Mirko Vider

abit., kadet v rez., rojen 21. jan. 1896, padel na laškem bojišču 9. jul. 1916. Počivaj v Bogu!

Janez Žagar

padel v Premislu dne 2. februarja 1915. Čast in pokoj hrabremu branilcu!

Anton Tušar

iz Cerkna, padel 28. junija 1916 na laškem bojišču. — Nepozabni brat, z Bogom!

»Marka!«

»Torej Marko! — Ko bo kuhano, naju pokličita. Sava, ti boš pazil z menoj, oči imaš tako dobre, da boš morda zapazil več ko jaz z daljnogledom!«

Sava se je moral vdati, odložil je tornistro in s tiho svečanostjo in junaškim samozatajevanjem, ker ne bo sam zraven, ko se bo kuhalo, predal polovico pujska Ivetu. Potem se je vsedel na tornistro in se zazrl po dragi in na bližnje hribe, kjer se je bil boj.

Ive in Marko sta hitro stopila pod tisti hrast in se začela okretno in ročno sukati.

Pristavil sem zopet daljnogled k očem in pogledal na hribe pred seboj. Naša rojna vrsta je bila na tistem mestu ko včeraj, sovražna se je le nerazločno videla in sem mogel samo sklepati, kje je. Pogledal sem po dragi: prav na dnu, nad potokom in okoli njega leži še vedno plast megle in deloma zakriva hiše; le bližnje hiše, na pobočju proti nam, se razločno vidijo.

Te hiše!...

Tesneje sem pritisnil daljnogled na oči. Videl sem dva vojaka, ki sta zanečila mal ogenj; eden je očitno skrbel samo za ogenj, drugi je držal polovico mladega praseta za zadnje noge nad ognjem in palil na njem ščetine.

Odložil sem daljnogled in pogledal na Sava.

»Ali kaj vidiš?«

»Nič opasnega!«

Prižgal sem cigareto in se zagledal v daljavo.

Ko sem zopet pristavil daljnogled k očem, sem videl, da se situacija na hribih ni še prav nič izpremenila, da se je megla

v dragi nekoliko dvignila in odkrila več hiš; dva vojaka strgata z bajonetom po počrneli koži mladega praseta, kateremu sta popalila ščetine.

»Veste kaj?« je rekel naenkrat Sava. »Ako bi zlezel na tisti hrast, bi videl stokrat bolje! Meni bi podali daljnogled, da bi vam sploh ne bilo treba gledati.«

Samo pogledal sem ga, ali izraz na licu in v očeh je bil pošten in miren, da bi mu nihče ne mogel očitati, da je izrekel predlog zaradi tega, da bi bil bližje tistih dveh in bi mogel natančno videti, kako in kaj delata.

»Prav gotovo bi videl bolje s hrasta ko od tu!«

»Pa zlezi v božjem imenu gori! Ali ako i najmanjšo spremembo opaziš, me takoj opozori!«

»Seveda!«

Pomaknila sva se doli do hrasta, Sava se je natančno prepričal, kako daleč že stoje stvari.

Ive je natančno po predpisu — ko doma — razrezal prase: srce, jetra, obisti in pljuča so ležala v njegovi jedilni skledici; dvoje malih pleč in dvoje malih gnati je postavil na čisto listje; z rebri je imel ravno dela, ko sva midva prišla. Marko je čistil krače.

»Kaj, niti vode nista pristavila?«

Slike iz Komna: Vojaško pokopališče.

»Pa ti delaj, če bolje znaš ko midva!«

»Skoprnel bi človek od gladu, preden bosta gotova!«

»Včeraj sploh nisi ničesar imel ves dan! — Ali si skoprnel?«

Sava mi odgovoril, začel je plezati na hrast.

»Podajte mi puško in daljnogled!« jo rekel, ko je sedel na prvi veji.

»Ali se more zapaziti kaj dima?«

»Niti trohice!«

Naslonil sem se na hrast in gledal, kako spretno suče Ive svoj bajonet, in s kako ročnostjo oprošča Marko parklje od koščenine.

»Marko, vreži dva kolca, da ju zapličimo ob strani in enega za počez, na katerega obesimo kuhlno posodo!«

Marko si ni dal dvakrat reči, ali vrnil se dolgo ni. Ive je bil z vsemi pripravami že gotov, pa se še ni vrnil. Že je metal pripravljene koščke v kuhlno posodo.

»Ali si osolil?« sem vprašal.

»Ne bi bilo napačno!« je pripomnil Ive. »Vode nam tako in tako manjka! Ko vdrugeč napolnim kuhlno posodo, bom moral kuhati s to vodo, v kateri se sedaj kuha!«

»Pa pojdi, Marko, ali glej, da te nihče ne zaloti!«

»Ne bojte se!«

Marko je izpraznil svojo in Ivetovo vrečo za kruh, ju vrgel preko rami in odhitel.

»Ko se vrneš, bo skuhan!« mu je dal Ive veselo zatrdilo na pot.

Ko sem gledal na razrezano meso, ki bo prišlo pozneje na vrsto, zakaj samo polovica je mogla naenkrat v kuhlno posodo, mi je stopilo živo in z vsemi podrobnostmi v spomin, kako je bilo doma, kadar smo klali.

Dokler sem bil majhen, sem se že tedne prej veselil tega dneva, mislil na slastna jetra, ki se jedo ob tej priliki predpoldne, in dobre klobase, ki se jedo popoldne in zvečer pri praščini. Kako nemiren in nestrpen sem vselej vstal tisti dan, ko smo klali, in najprvo vprašal

mater, če me niso prepozno vzbudili, če so že zaklali! — In v snegu in zimi sem zmrzoval na dvorišču, dokler niso prišli sosede, da so pomagali držati svinjo. — In na sto in sto vprašanj mi je moral odgovoriti mesar, ki je razsekaval v hiši meso, vse sem hotel videti, vse znati. Navadno so me zapodili ven, da jim nisem delal napotja, ali nisem se dal tako zlahka odpraviti, ker sem vedel, da morajo priti jetra vsak čas na vrsto. Ker se ni dal mesar motiti, so morali imeti mati pri ognjišču opravka z menoj.

Klanje je pri nas hišni praznik; kaj mi je bilo mar, koliko dela in opravka so imeli drugi — jaz sem čutil praznik in ga praznoval od leta do leta svečaneje in zadovoljneje...

Ive pomeša redno zdajnzaj z žlico v kuhlno posodi, podtika ogenj, je slive, ali govoriti noče, morda se sprehajajo njegove misli po domači vasi...

Kadar pogledam na Savo na hrastu, hitro obrne pogled od Iveta in ognja, pristavi daljnogled na oči in gleda na hrib in po dragi.

»No, če bi se kdo na tebe zanesel...«

»Saj ni ničesar, kar bi bilo vredno omeniti in pogledati...«

»Daj mi daljnogled, opazovati hočem sam!«

»Jaz ne vem, zakaj pravzaprav tu opazujemo, dasi so naši daleč pred nami!«

»Potem te prihodnjč, ko me zopet stotnik pošlje na kako tako mesto, kratkomalo ne vzamem s seboj!«

»Že vem, zakaj moramo opazovati, mislil sem samo, ker so naši spredaj...«

Odšel sem nazaj na svoje prejšnje mesto, hotel sem biti sam s svojimi mislimi. Ko sem odložil daljnogled od oči, ker nisem zapazil ničesar, kar bi bilo potrebno naznaniti nazaj na stotnijo, so vselej stopile mehko in otožno v glavo, se igrale na lahnih perutih in plavale v daljavo, vasovale doma in obkrožale rodno streho in sledile materinim stopinjam in poslušale, da-li bi mogle ujeti njeno besedo...

Iz misli me je vzdrnil prepir med Ivetom in Savo. Slednji je trdil, da bo Ive vse sam pojedel, kar je tega jezilo, ker je le pokušal, če je meso že kuhano.

Verjel sem Ivetu, Sava ni črnil besedice več, menda se je bal, da izvršim svojo grožnjo in ga prihodnjč ne vzamem s seboj, kar je v vsakem oziru bolje ko ostati na stotniji.

In zopet so vstopile mehke in otožne misli, ki so nestrpno čakale ob strani, da jim dovolim vstop...

Prehitro je prišel Marko s slivami, misli so izstopile, želodec je godrnjal.

Srce, jetra in obisti je postavil Ive predme, majhno je bilo vse troje, vendar se mi je srce smejalo, ko sem nesel v usta; mislim, da sploh nisem opazil, da ni osoljeno.

Brez besedi smo jedli, samo spogledali smo se parkrat, pa so pogledi govorili.

»Da je osoljeno...« je rekel čez nekaj časa Ive in zacmakal z jezikom in ustnicami.

»Da je samo kosček kruha za prigrizek...« je menil Marko.

Vojaki - mohamedanci v bolnici.

Ive se je nasmejal. »Najprvo je treba imeti soli, potem se lahko osoli!«

»Ali nima nihče soli pri sebi?«

»Odkod le? Ko smo se včeraj vrnili na stotnijo, je kuhinja že davno odšla nazaj, danes zjutraj tudi nisem imel časa in prilike, da bi jo kje dobil!«

»Škoda!« sem rekel in naredil kisel obraz, zakaj na jeziku sem naenkrat začutil okus ko da sem jedel pred hipi neslan kruh.

»Ni pomoči, ali videli boste, da se ne bo toliko opazilo pri tem mladem mesu!«

Tedaj je prišel Marko.

»Pa kje si bil toliko časa?«

Marko je naredil važen obraz. »Ko nisem mogel najti v bližini dveh vilastih kolcev, sem šel dalje doli po pobočju in prišel do lepega vrta!«

»Vrta?« je vprašal Sava.

»Potem mora biti v bližini i hiša!« je rekel Ive.

»Seveda je hiša sredi vrta, ali da z lučjo iščeš, ne najdeš ničesar užitnega v njej. Je že imela obisk! — Ali vrt je poln sadnega drevja. Slive se šibe pod težo!«

Iztresel je iz žepov par pergišč debelih, sočnih sliv.

Sava je bil v hipu s hrasta na tleh.

»Zlata duša, Marko! Ti imaš nos!«

»Pa ne samo za tebe, lakomnost!«

Misliš, da sem samo tebi prinesel?! Na tri dele si razdelite!«

Kar veselje je bilo gledati in poslušati, kako so pokale zrele, napete slive pod našimi prsti in kako so frčale koščice na vse strani.

»Jaz mislim...« je začel Sava s hrasta.

»Ti pazi!«

»Saj pazim, ali vseeno mislim, da bi bilo dobro, če bi poslali Marka še enkrat po slive! Slive so za glad in za žejo!«

Prizor iz Karpatov.

»E, da je požirek črnega vina, domače kapljice, za poplakniti grlo!« je pristavil Sava.

Kar razjezilo me je, da prihajajo s takimi željami na dan, katere jaz s silo zatiram v sebi, samo da mi ne kvarijo dobrega okusa in vesele zadovoljnosti.

»Da je...! Da bi vas, niti sedaj niste

zadovoljni! Kaj bi le rekli da ni tega?«
— »Smo že zadovoljni, mislil sem samo, koliko bolj bi nam teknilo, da je osoljeno!« je rekel Marko.

»Smo že zadovoljni, Bog človeka ne pusti od glada umreti!« je modroval Sava s polnimi ustmi.

»Baš umrl bi od glada, da nismo ujeli tega pujska!« se je obregnil Marko ob njega.

»Kdo le govori, da bi umrl od glada?«

»Ravnokar si rekel!«

»Ti čuješ in razumeš vse narobe kakor je mišljeno in izgovorjeno!«

»Mir!«

»Jaz sem le mislil, da nam je Bog poslal to prase ko mano Izraelcem v puščavi! Tako je razumeti tisto o gladu, ne pa...«

»Ali bo mir, ali ne?«

Umolknilo so, brez besedi smo nadaljevali bogat obed.

† Dr. Anton Defar.

Dne 28. julija 1916 je umrl v bolnišnici v Tridentu vsled rane, ki mu jo je zadala italijanska granata, dr. Anton Defar, nadporočnik-avditor vojnega sodišča. Rajni je bil sicer po rojstvu Hrvat, toda po svojem mišljenju, čutenju, po svojih osebnih in prijateljskih zvezah ves Slovenec; zato je njegova smrt tudi nas bridko zadela.

Rajni je bil rojen l. 1889. v Tinjanu iz odlične družine šime Defarja, znanega istrskega rodoljuba, in se je že pod domačo streho navzel tistega duha, ki ga je kasneje vodil vse življenje: pristrčnega, delotvornega krščanstva in gorke domovinske ljubezni. Po končanih gimnazijskih studijah v Pazinu se je vpisal na pravno fakulteto na Dunaju in je kot član hrv. kat. akad. društva »Hrvatske« živel v tesnem prijateljstvu s slovenskimi kat. akade-

miki, katere zveze se pozneje niso nikdar več pretrgale. Ko je bil promoviran za doktorja prava, je nastopil službo praktikanta pri sodišču v Trstu, katero je moral pretrgati vsled mobilizacije. Najprej je služboval pri divizijskem sodišču v Ljubljani kot zapisnikar, ko je pa napravil avditorski izpit, je napredoval za nadporočnika. To povišanje, ki ga je bil rajni tako iz srca vesel, je postalo usodno zanj. Kot nadporočnik je moral odriniti na fronto, kjer ga je doletela smrt.

Pokojni dr. Defar je bil eden izmed najidealnejših članov naše mlade akad. organizacije. Ni bil le vnet delavec na organizatoričnem polju v Istri, ampak tudi prepričan in praktičen katoličan, ki ni nikdar zatajil, kar je Cerkev učila, ali zanemaril, kar je ukazovala. Bil je član kongregacije, tudi kot vojak je pristopal k mizi Gospodovi in zadnja karta, ki je še podpisana z njegovim imenom, ne prosi drugega kot spomina prioltarju. V zasebnem občevanju je bil mehak, ljubezniv, preprost — sveža otroška duša, ki ji je Bog iz ljubezni prihranil trdi boj življenja; kot prijatelj vdan, zvest in požrtvovalen. — Gospod naj nam zaceli te rane, ki jih je usekala vojska, iz krvi tolikih naših mladih inteligentov naj nam vzbudi novih, ki bodo vredni prednikov!

86. cesarjev rojstni dan.

Že tretjič praznujejo avstrijski narodi med grmenjem topov na bojiščih rojstni dan našega vladarja. V tej vojni dobi se je prav posebno pokazala in v dejanju izkazala ljubezen in zvestoba avstrijskih narodov do cesarja. — Kar so prisegali v prejšnjih desetletjih blagoslovljenega miru, to izvršujejo sedaj z največjim trudom in samozatajevanjem.

Upanje imamo trdno, da prihodnji rojstni dan cesarjev avstrijski narodi obhajamo že ob sklenjenem miru in da tedaj prav posebno iskreno pozdravimo vladarja kot prijatelja in zaščitnika miru in v miru blagoslovljenega dela za blagor in srečo narodov.

Slovenci, izmed avstrijskih narodov skoro da najmanjši, smo ob teh letih strašnih poskušanj pokazali toliko dokazov svoje podedovane zvestobe in vdanosti do svoje domovine in do svojega ljubljene vladarja, da smo si na najvišjih mestih pridobili v tem oziru častno ime.

Med hrabrimi vojaki naše države so naši najhrabrejši. Kjerkoli je nevarnost velika na bojišču, kjer je treba ukreniti kaj odločnega, vsepovsod sodelujejo naši junaški sokoli.

Težke dneve sedaj preživlja naš narod posebno na Goriškem in v Primorju, kjer je sosed z našim stoletnim laškim sovražnikom. Že spočetka jih je moralo mnogo bežati s svoje domače zemlje in zopet sedaj, ko so morali naši po nadčloveških naporih začasno sovražniku pre-

Grškega kralja grad Tatoi, ki je nedavno pogorel.

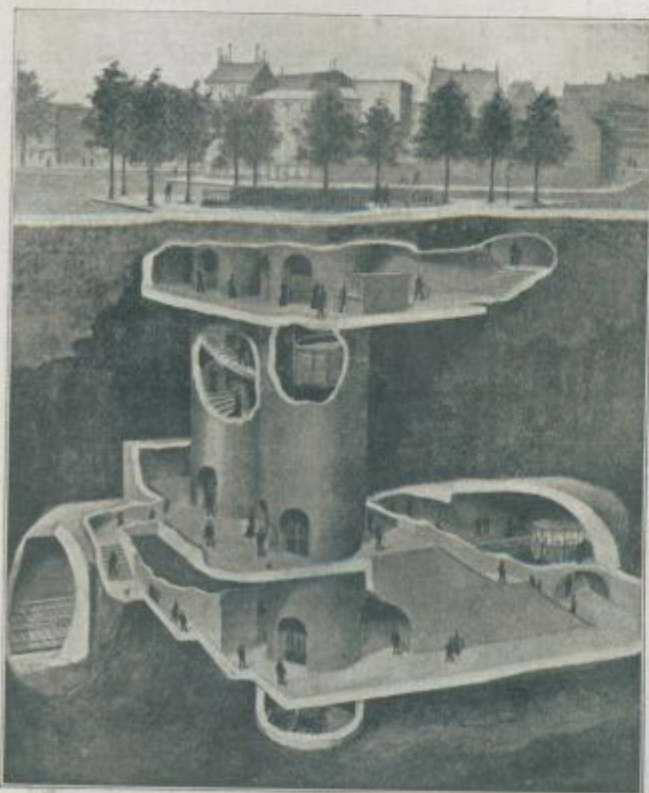
pustiti Gorico, je zopet na begunskem potu mnogo naših goriških rojakov.

Gotovo bomo v smislu dobrotljivega našega vladarja najlepše obhajali njegov spominski rojstni dan, ako bomo poskrbeli z ljubeznijo in z darovi, da lajšamo revščino naših junaških rojakov-beguncev. Ne pozabimo, kako bi si mi sami želeli prijaznih oči, dobrih src in radodarnih rok, ako bi morali zapustiti svoj dom in bežati pred sovražnikom. Spominjajmo se radi besed Gospodovih: Potnik sem bil, in ste me sprejeli. Žalosten je pot, pravi križev pot je, ki ga hodijo naši rojaki-begunci, zato pa naj vsak Slovenec, ki še mirno prebiva pod svojo domačo streho, rad z darovi podpira nesrečne svoje rojake. Tako bomo posneli našega cesarja, ki je povsod precej na mestu s svojo radodarno roko, kjerkoli je treba bližnjemu pomoči.

Svetovna vojska.

Na vseh bojiščih strašni boji, ki se vidi iz njih, da vse države ženejo na bojišče svoje najmočnejše sile, da bi dosegle kak uspeh, kako odločitev, ker pričanje je vedno močnejše in glasnejše, da vekomaj vojska ne more trajati.

Na ruskem bojišču še ruska ofenziva ni prenehala, dasi so naše armade na mnogih krajih sovražnika ustavile. Mnogokod so se naši morali umakniti, da si poiščejo ugodnejših prostorov za obrambo. Pustiti so morali zlasti okraj Stanislavov, kjer bi vsled neugodnega ozemlja brez upa zmage le žrtvovali veliko vojakov. V Bukovini, kjer armadam poveljuje naš prestolonaslednik, se naše čete krepko upirajo pred ruskimi napadi, tu in tam tudi same prodirajo in so si v zadnjem času po hudih bojih prisvojile razne važne bojne postojanke. — Važno odločitev na tem bojišču donese Rumunska, ki se pač mora v najkrajšem času odločiti, ali

Na polju tehnike. Ker se je velikomestno površje kljub raznovrstnim napravam v svrhu prometa izkazalo nezadostno, morali so se poslužiti tudi podzemlja. Slika nam predočuje pariško podzemsko železnico in dohode, ki vodijo do nje.

se pridruži Rusiji ali Avstriji. Tretje leto že Rumuni omahujejo na dve strani, delajo z obema izvrstne kupčije, spravljajo zlato in čuvajo svojo armado, arzenale in magazine za živila, toda ura odločitve je tudi zanje prišla; tudi Rumuni morajo na bojišče, ako hočejo biti deležni sadov miru. — Kako da se odločijo, pač ne vemo, vendar naši so na vse pripravljeni, tako da bi jih tudi ne presenetil novi sovražnik iz tega kota. — Rusi hočejo na vsak način skozi Rumunijo vdreti na Sedmograško in poskušajo tudi, kako bi napadli Bolgare. V kratkem času se bodo na tem bojišču doigrale važne stvari.

General Foch,
francoski voditelj angleško-francoske ofenzive.

General Haig,
angleški vojskovodja angleško-franc. ofenzive proti Nemcem.

Na laškem bojišču so naši morali sovražniku prepustiti Gorico, ali pravzaprav njene razvaline. Bili so grozni boji večdnevni in tako strašni, kakršnih tudi Goričani ne pomnijo, dasi so zadnje leto v tem pogledu precej poskusili laško premoč posebno v topništvu je odločila zmago. Sedaj se Lah bori okrog Gorice za vsako ped zemlje, ki jo naši branijo kakor levi. Trdno smo uverjeni, da pomnoženi naši armadni zbori na laški fronti zopet Lahu pokažejo pot nazaj, proč od naše Vipave, proč od našega Trsta. — Naša mornarica prav pridno pomaga armadi. Dan na dan napravlja izlete s svojimi morskimi letali v sovražnikova mesta in povzroča neprijatelju veliko škode.

Na francosko-nemškem bojišču so si še vedno milijoni med seboj v groznih bitkah, kakor krvavi val valove zdaj sem zdaj tja — zmagaja pa se ne odloči na nobeno stran. Angleži in Francozi ob Sommi ne morejo naprej in Nemci pred Verdunom tudi ne. Vidi se, da so si države enakovredne v sredstvih za bojevanje. Kaže se vedno bolj, da orožje ne bo odločevalo zmagaje v tej svetovni vojski, da mora nastopiti trezna razsodnost in nagon lastnega obstanka in moči Evrope, ki dovede mogočnejše sveta, da spregledajo in po navodilih papeževih pripravljajo pot za sklepanje miru.

Nekaj iz preteklosti naše mornarice.

Po H. Piffu. B. L. (Dalje.)

Čoln je v potopljenem stanju dosegel globino do 20 m. Boriti pa se je moral spočetka z velikimi težavami, da je obdržal v tej globini svojo ležo. To je ena slabih lastnosti podvodnih čolnov, da imajo zelo malo stalnost, tako da malo preveč obtežitve na eni strani povzroči, da se čoln prevrne. Da bi se to lastnost odstranilo, so pritrdili v čolnu aparat, katerega princip obstoji na nihalu. Kakor

hitro bi se čoln nagibal, bi prišlo nihalo iz svojega navpičnega položaja in po vzvodih bi delovalo na vodne sesalke, ki bi vodo iz globlje ležečega dela toliko odstranile, da bi prišel čoln zopet v svojo prvotno ležo.

Vendar pa poizkusi s tem čolnom niso bili povsem zadovoljivi in prvo navdušenje se je kmalu poleglo. Ker se je pa neuspehe pripisovalo velikosti čolna »Gustave Lédé«, se je francoska vlada odločila za gradbo manjših čolnov.

Od teh je omeniti leta 1899. v morje spuščeni čoln »Morse«. »Morse«, katerega graditelj je bil ladijski inženir Romazzotti, je imel dolžine 36 m, displacement je znašal 141 t in gonili so ga elektromotorji s skupno 350 konjskimi silami.

Novejši pa je že francoski čoln »Narval«, ki so ga pričeli graditi v oktobru 1898, v morje pa spustili leta 1899. Bil je zgrajen po načrtu inženirja Laubeuf (načrt je dobil prvo nagrado), imel dolžino 34 m, širino pa 3·8 m, displacement pa je znašal 106 ton.

Na gladini ga je gonil motor na petrolej, pod vodo pa je vrtil vijak elektromotor, ki ga je napajala akumulatorska baterija. Ta dvojna gonilna moč pa naj

bi dajala veliko večje polje, pravzaprav vodno gladino, za delovanje; in res je dosegel na površini s hitrostjo 12 vozlov v celem 470 km, s hitrostjo 8 vozlov 1100 km. V potopljenem stanju je prevozil seveda

Novi praški nadškof grof Huyn.

veliko krajše daljave. Pri največji hitrosti 8 vozlov je prevozil okoli 50 km, pri hitrosti 5 vozlov okoli 150 km. Potem ko je prevozil te daljave, je moral naložiti novega kuriva in akumulatorje zopet napolniti.

Potapljanje se je izvršilo pri Narvalu tako, da so pustili vodi dostop v posebne stanice čolna. Če pa je hotel poveljnik zopet na površje, je pustil vodo s sesalkami izčrpati. V slučaju pa, da bi te odpovedale, bi se odvezale uteži, ki so bile pritrdjene na zunanji strani čolna, in ta bi se olajšan za precejšnjo težo zopet dvignil.

Pri potapljanju so potegnili dimnik v čoln in zaprli odprtino s pokrovom.

Na Narvalovem hrbtu približno v sredi se je nahajal poveljniški stolpič, na katerem so se nahajala razgledna okenska in periskop. Periskop je nekaj čez 5 m dolga cev, zgoraj približno 1 dm široka. Sestavljena je iz več ena v drugi tičečih cevi, ki potisnejo skupaj ko daljegled in ki se lahko potegnejo v čoln. Zgornji konec periskopa nosi prizmo, ki lovi vpadajoče svetlobne žarke, ki padajo potem po cevi na leco zbiralko, pod to pa ulovi pod lečo v gorišču pritrjena bela mizica slika. Periskop je vrtljiv, tako da poveljnik čolna lahko preišče vse obzorje.

Za preskrbo zraka za enajst mož skrbi večje število jeklenih podolgovatih posod, ki so napolnjene s stisnjanim zrakom. (Konec prih.)

Slovenci, darujte za goriške begunce!

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani

registrouana zadruga z omejeno zavezo

Dunajska cesta (uradni prost. I. nadstr.)

priporoča svojo

- zalogo vsakovrstnega kolonijalnega in specerijskega blaga;
- zalogo najboljših mlekarških izdelkov: sira, masla, kondenziranega mleka;
- zalogo zajamčeno pristnega vina iz Kranjske, Štajerske, Ogrske, Hrvatske, Istre in Dalmacije, najboljše domače slivovke, tropinovca, konjaka in ruma. (Kleti v Spodnji Šiški št. 152);
- zalogo vsakovrstnih kmetijskih strojev Strojnik vedno na razpolago;
- zalogo raznih močnih krmil, gnojil in modre galice.

Vabilo na naročbo „Ilustr. Glasnika“.

S septembrom nastopi Ilustrirani Glasnik svoj tretji letnik. Z veseljem vsprejet si je Ilustr. Glasnik v teku teh dveh let pridobival vedno novih prijateljev in naročnikov, dokaz da jim donaja v besedi in sliki veliko zanimivega.

Ilustr. Glasnik se trudi, da pri naša bralcem izbranega berila in mnogo slik z bojišča in domačih krajev.

Znamenita je galerija slik slovenskih padlih junakov, ki se žal vedno množi. Kakor to sedaj boli in peče, vendar bomo imeli poznejša leta v teh slikah dragocen spomin slovenskih mladih junakov, ki so v tej svetovni vojski dali svoje življenje za srenejšo bodočnost naše domovine.

Tudi za tretji letnik imamo pripravljenih v zalogi raznih izvrstnih pripovednih spisov, daljših in krajših in celo zbirko krajskih slik.

Z novim letnikom pričnemo z novim, daljšim romanom »Boy«, ki ga je spisal španski znameniti pisatelj Coloma.

Zato pa, da moremo list vsestransko spopolnovati, prosimo p. n. naročnike, da nam ostanejo zvesti in da list razširjajo zlasti po gostilnah in kavarnah.

Ilustr. Glasnik je **najcenejši** list s slikami med Slovenci. Velja letno 8 kron. Cena — tako nizka — dokazuje, da ne iščemo nobenega dobička.

Mladi junak.

A. P.

Po napornem marširanju smo tretji dan začeli grmenje topov. Bližali smo se reki, in tu je bilo, kakor da je ogenj topov brez cilja namerjen proti tej strani.

Za nekim gozdom, kjer zavije cesta proti zapadu, nam je zapovedal komandant obstati. Poklical je oficirje k sebi in je rekel: »Bataljon ima povelje, še danes prekoračiti reko. Marširali bomo po polju proti mostu.«

Potem je dodal major s smehljajočim obrazom bolj zaupno: »To je samo zaradi vaje. Moramo se na to navaditi. In tako si mislimo, da nas obstreljuje sovražna artiljerija.«

Čez pol ure smo odrinili. Kompanije so odkorakale iz gozda, vse je šlo kot po vrvi. Stotniki so si prižgali mogočne smotke. Pred nami je ležala neskončna pokrajina, ravnina, strnišče, pašniki, zopet strnišče. Do mostu je bilo šest kilometrov.

Med tem so vojaki o tem in onem govorili. Z velikimi, radovednimi očmi so opazovali črnoobrobljene, mlečnobeke oblačke, ki so se prikazovali v ospredju. Kadar je prišel pok na naša ušesa in je takoj sledila eksplozija, so se smehljali.

Naenkrat se je zaslilo pred šesto kompanijo kratko sikanje in potem pok, kakor bi se sto in sto vej naenkrat prelomilo. Istočasno se je eden naših vodov skrtil v gost oblak in rumenkasta tla so vrgla polno prsti kvišku.

Major je prijezdil na svojem ognjevitom konju k šesti kompaniji in je rekel: »Zadela je samo slučajno. Le naprej!«

Sli smo naprej. Štiri sanitejci so imeli opraviti pri nekem korporalu in nekem infanteristu. Ležala sta kakor kamen na vzdignjeni zemlji. Podčastnik je tiho klical svojo mater, drugi pa je bil kot mrtev. Izpod glave je teklo počasi črno in rdeče.

Vojaki niso več govorili. Na njihovih obrazih se je včrtala poteza, ki se mi je zdela nova in tuja, poteza, ki jo je prvi vojni doživljaj trdo narisal. Nič več se niso stresli, če je prišel sovražni izstrel. Vsak je vedel, železni pozdravi visoko v zraku veljajo nam. Vedno manjši je bil odmor med oblačkom in pokom. Enkrat je prižvižgalo na tretji vod. Bliskovito so se vrgli vojaki na tla. Potem so se spogledali, in čudno, nihče ni bil ranjen.

»Previsoko namerjeno,« je rekel nekdo, drugi so se smejali, toda umolknili so v prihodnji sekundi. Blizu njih se je tuleče zarila granata v tla. Dim in zemlja sta se zmešala v neprozorno zmes. Iz te se je oglasilo stokanje.

»Naprej!« je komandiral mladi praporščak. Še enkrat: »Naprej!« Pri tem je bil uprt njegov pogled na tri okrvavljena trupla. Šele pred desetimi dnevi je prišel iz kadetnice praporščak z okroglim otroškim obrazom. Sedaj je stal sredi življenja, in teža življenja strupeni dih mu je neprijetno vel nasproti.

Zavedel se je, položil je svojo levico na divje bijoče srce in je skočil naprej. Postalo mu je lahko, kajti čutil je, da je najhujše že v kraju. Videl je smrt pri svojem delu.

Korakali so naprej.

Stotniki so stopili s konj in so še vedno vlekli svoje smotke, ki so pa že davno ugasnile. Kadar je prišel sovražni izstrel, so vedno pogledali po svojih ljudeh. Če je ogenj za minuto prenehal, se je moglo misliti, da se nahajamo doma na vajah.

Za krijočim nasipom ob reki je bilo neprijetno. Grmelo in treskalo je neprenehoma čez ali zraven, in prve infanterijske krogle so žvižgale nad nami. Neki dolgi cigan je dobil prvi

strel. Videli smo ga, kako je zagrabil po zraku in potem padel na zemljo.

Tedaj je prišel naš major. Lica so mu rdela in smehljaj se je.

»Čez most! Po vrsti, osma, sedma, šesta, peta kompanija. Na oni strani kritje.«

Mladi praporščak je skočil pokonci. Njegovе rjave oči so se svetlikale kot v mrzlici.

»Četrty vod za menoj!«

Petdeset mož se je v teku močneje oprijelo pušk.

Sirovo stesani hlodi ozkega mostu so doneli pod podkovanimi čevlji.

Oficirji za nasipom so gledali skozi daljnogled. Ali je sovražnik manever zapazil? Zakaj je utihnila artiljerija? Želeli so tovarišem tisoč peroti, ki bi jih hitro ponesle na nasprotno stran. Naenkrat čisto blizu mostu votel pok. Voda se je visoko vzpenila.

Oficirji so se spogledali. Vojaki na mostu so se sklonili, okoli pa je bilo vse megleno in črno od oblaka. Noge so se jim tresle, ker se je podlaga zibala.

»Naprej!« je kričal praporščak. Stal je široko odprtimi očmi na robu mostu. Levi rokav mu je bil po dolgem preparan, povsod so visele cunje od njega. Na roko mu je kapljala rdeča kri.

Postali so samo za trenutek. Zopet so doneli koraki po deskah. Le tri, dve sekundi, potem so tam.

A sovražni topovi niso mirovali. Ko je tekel prihodnji vod čez most, je začela streljati infanterija. Vedno bolj se je nagibal most na levo in vedno večja je bila ovira iz človeških teles, ki so se kopičila na mostu.

Naenkrat je sovražnik popustil. Pokanje pušk je obmolnilo. Tudi artiljerija je streljala redkeje.

Zato pa je streljalo živahneje tja proti pašnikom.

In ko je končno peta kompanija prišla do reke in je hotel major razporediti svoje čete za

Potem je mirno zapovedal prodiranje skozi nizko in gosto posejano grmičevje. Kompanije so se uredile v rojno črto in so si delale pot naprej. Toda čim dalje so prišli, tem bolj v daljavi je bobnel sovražni ogenj. Samo večasi, kakor po pomoti, je šinil kak izstrel med grmičevje. Zato pa je artiljerija zopet namerila svoj ogenj na most.

Zvečerilo se je.

Ko je prišla noč in je bataljon že utrdil svoje postojanke ob robu ravni, je naenkrat razsvetil cel pokrajino velik plamen. Nad most se je bil vzdignil ognjen steber in visoko v zraku je žarelo polno isker. Potem pok, nato lomljenje in tulenje. Most je zletel v zrak.

Takoj nato je poročal komandantu neki korporal, da je četrti vod osme kompanije zopet tukaj.

Četrti vod, sedem mož, praporščak na preprosti nosilnici in dvaintrideset ruskih ujetnikov.

Praporščak z mehkim glasom ni mogel več govoriti. Toda neki korporal je poročal, da je vod prišel čez most in naskočil gozd. Vedno je klical njegov komandant: »Naprej!«

Čez pol ure je praporščak umrl.

Se enkrat muhe. Američani kažejo v značilni sliki, kako raznaša mušji rod bolezni: Muha obleze pljuvalnik in zleti od njega na dojenčevo steklenico za mleko, od mleka leti v zaboj za smeti, od tam na torto na mizi, od torte na stranišče, iz stranišča v krožnik juhe. Konec in posledice kaže slika na bednem bolniku, ki leži bolan na legarju. Muha zna raznašati bolezni, prenese kolero, legar in grižo, lahko pa tudi še druge bolezni, posebno očesne in zastrupljenje ran. V Kairi je umiralo

Sodnik :

Mož, zakaj ste ponarejali denar?

Obtoženec :

Saj veste, gospod sodnik, da denarja vedno manjka.

napad, je poročal stotnik: »Mojeга četrtega voda ni tukaj.«

Komandant je strmel nekaj časa brez razumevanja oficirju v obraz.

»Ni ga? Kaj je to? — — —«

Takoj nato je šel preko njegovega obraza lahek smehljaj.

»Praporščak vendar ne bo... Bilo bi preneumno...«

vsako leto na tisoče otrok na bljuvni griži. Ko so prišli vendar na misel, da so jeli uničevati muhe, kar se je zgodilo leta 1909., je umrlo že prva dva meseca 3000 otrok manj kakor druga leta. Tak uspeh se je pokazal tudi v mestu Wilmington v Arkansasu, kjer so se bojevali mesec dni zoper muhe z lesno kislino. Wilmington je zaslovel po teh bojih kot mesto brez muh. Panamski kanal so mogli izgotoviti

še potem, ko so uničili mušje zalege, druge neugodnosti pri kopanju niso branile toliko izgotavljenju, kakor so to branile bolezni, ki so jih razširjale muhe med delavci. Dr. Grimm pravi, da se drži lahko posamezne nožice muhe po 100.000 bacilov. Muhe so tudi krive, da dajo krave manj mleka.

Nabirajte in kuhajte robidnice. Kopine ali črne maline se ne cenijo tako kakor jim gre. Črna malina je sicer neznamen sad, vsebuje pa več redilnih snovi kakor rdeča in ima v sebi tudi mravljinčno kislino. Zaradi tega vpliva kopina dobro na kri in na kosti. Otrokom dajajte kopin s kruhom. Ženske v nevarnih letih naj se preskrbe s kopinino mezgo ali z ocedkom. Po rednem uživanju tega se pozdravi katar v drobnoju, ustavi se krvotok, pozdravi vnetje slepiča. Za krvotok in druge bolezni maternice se uživa lahko posušene in v prah stolčene kopine. Priprava kopinine mezge dá prav malo dela. Toliko sladkorja, kolikor je kopin, kuhaj z nekoliko vode, dokler se ne gosti sladkor, oplakni prebrane kopine in stresij jih v sladkor, kuhaj eno uro, več ne škodi. Nekateri kopine dajo več soka, nekatere manj. Lahko se odlije sok in spravi gosto posebej. Letos, ko je pomanjkanje zdravil, si je treba tembolj priskrbeti kaj doma.

Grinte. Letos so otroci jako grintavi. Vzrok tega je nezadostna hrana, slabo stanovanje in premalo vode. Gotovo da ne pri vseh, kajti grinte so nalezljive, in otroci, ki imajo vse, kar je treba k njih razvoju, jih dobé od drugih, ki nimajo vsega tega. Kadar se prikaže grinta, se začne mazanje, ki pa ne koristi dosti, če ga ne podpiraš z umivanjem celega telesa, s kopanjem in z bivanjem na solncu in na zraku. Slabo je to, da brskajo mestni otroci tako radi po prahu in prsti, sedaj ko je toliko bolezni. Otroci dobé za nohti marsikaj strupenega, in s temi nohti si praskajo nos in ustnice. Potem pride marsikaj in človek ne vé od kod. Otrokom je treba po možnosti braniti, da se ne igrajo in ne kopljejo po cestah in po dvoriščih, kjer hodijo in se shajajo raznovrstni ljudje. Otroke je treba navaditi, da si umijejo večkrat roke in da si očedijo nohte in ne vtikajo umazanih prstov v usta in nos. Ako se je otrok razpraskal ali ranil, razkuži mu rano z limonovim sokom ali z arniko ali terpentinom. Res, da žge malo, pa je boljša prva kratka bolečina, kakor druga daljša in velike sitnosti in stroški.

Bodite trezni! Nastopil je čas vročih dni in hladnih noči, čas kumar in griže, legarja. In če slišimo, da je tu in tam kak slučaj griže, vpije vse: »Nezrelo sadje!« — a da bi šli in povprašali obolele, bi izvedeli v večini sluča-

veža, za drag denar seveda. Kdor ne pije in ne poseda po gostilnah, se ogne marsikateri bolezni, in če že oboli, ozdravi hitreje.

Vkuhanje sadja brez sladkorja. »Frankfurter Zeitung« pravi, da je benzojevokisli natron prav pripraven za ohranjenje sadja vseh vrst. Ta snov se najde tudi v prusnici, kjer jo je oskrbela narava sama. Sad se kuha kakor navadno, samo da je treba namesto sladkorja na vsako kilo sadja 1 gram benzojevokislega natrija. Snov je čisto neškodljiva. Mala količina kisline se ne pozna na okusu, pa ohrani vendar sadje. Pri kuhanju se mora paziti na to, da je vsa posoda natančno umita in posušena in da se kuha dovolj dolgo. Pri zapiranjju steklenk se mora posebno skrbeti za nepridušnost. Jako dobro je izplakniti posode pred napolnjevanjem z rumom ali špiritom in kaniti kapljo ruma na vrh mezge. Sadje, ki je vkuhan s kislino, se osladi lahko pred uživanjem. Benzojevokisli natron se dobiva navadno v vsaki lekarni.

Mlado fižolovo zrnje je okusna jed za zimo. Spravljanje ne dá dosti dela. Fižol odberi in oplakni, ocedi na situ in zloži v steklenke. Zavri slan krop, na liter vode žlico soli, ohladi ga in zlij mrzlega na fižol, zamaši ali zaveži steklenko, ovij jo s krpo ali s slamo in kuhaj eno uro v večjem loncu. Pristaviti je treba v mrzli vodi in vreti potem celo uro. Pusti, da se shladi v loncu.

Krompirjeva plesen nastane najraje, kadar se menjuje pekoče solnce z deževnimi nalivi. Na listih in na deblu se pokažejo belkasti madeži, ki počrne. Deblo usahne. Dež spravi plesen v gomolje, ki gnijo že v zemlji ali segnijejo potem v kleti. Polivanje z 1½-odstotno apnenobakreno raztopino (Kupferkalkbrühe), dvakrat na leto, zamori plesen.

Mladega krompirja ne kuhaj nikdar brez petersilja in česna, ker kolje rado po črevesih po njem.

Kostanjev kipnik. Vzemi ½ kg lepih kostanjev, naredi vanje zarezo in skuha jih, kuhane olup in pretlači. Speni 40 dkg surovega masla, primešaj 3 žlice sladkorja, ¼ litra mleka, 3 jajca, malo vanilije in par žlic drobtin, primešaj kostanjevi kaši in zvrni v namazano skledo za pečenje, ali kuhaj na sopari. Peče se poldruho uro in kuha eno uro.

Sladek mak. Teri mak v porcelanastem možnarju in zalivaj z mlekom, potem pretlači skozi sito in zmoči z rumom, opeci kocke kruha in deni v mak, potem še nekoliko sladkih mandljev in zrezanih rozin in toliko sladkorja, da je dovolj sladko. Ako je pregosto, prideni malo smetane. Ta jed diši otrokom in odrastlim.

Čokoladne kepice. Zmešaj 125 gramov stolčenih mandljev, 125 gramov stolčenega pistacijinega semena, četrt sladkorjevega prahu, pol zribane čokolade in tri beljake. To mora stati do drugega dne. Drugi dan raztopi sladkor, naredi iz mase majhne kepice, namoči jih v sladkorju, položi na krožnik, ko so se malo ocedile, jih potrosi z zribanimi lešniki in posuši v topli sobi.

Solnce. Vsaka žival in vsaka rastlina hrepni po solncu. Nič čudnega ni, da so častili narodi solnce po božje, saj je solnce vir zdravja in moči. Pod njegovim vplivom stojita naša duša in naše telo. Ni samo slučaj, da se kliče

v temna prikletna stanovanja tolikrat zdravnik in da pride v temna dvoriščna stanovanja velikih mest tolikrat stražnik. Na vremenskih opazovalnicah velikih mest so dognali, da moré influenza in druge bolezni sopil ljudi najbolj v mesecih, ko je najmanj solnca. Severni potniki nam pripovedujejo, da ni v mrzlem in jasnem zraku mrzlih pasov toliko bolezni kakor pri nas, in pri nas je največ bolezni meglene dni, ko prestopa jesen v zimo in zima v pomlad. Solnčni žarki nam ožive kri. Od severnih potnikov vemo, da se je pokazala pri njih ob dolgih arktičnih zimskih nočeh bolezen na krvi, ki je imela take znake kakor se vidijo pri bledečih mladih deklicah. To bolezen so imenovali polarno enemijo. Zaprli so nekaj kuncev v temen hlev. Za tri tedne so se pokazali v njih krvi vsi znaki malokrvnosti. Močna dnevna svetloba razredči kri, še bolj stori to svetlobna električna kopel. Solnce pozdravi rane, izpije bolezen iz udov in krvi, solnce uniči plesen in mrčes. Se nam sije ljubo žarko solnce. Uživajmo kolikor mogoče njegovo toploto, saj bo kmalu tu zima morilka. Kdor more, naj dela na solncu, šivanje in podobno, pri čemer se sedi. To je za vroče poletno solnce. Jesenskemu solncu se poda bolj gibanje. Torej delo na vrtu, polju in hosti. Zdravo jesensko delo spravljanja sadežev in otave. Ko bi znali ceniti mestni ljudje zdravilno moč jesenskega dela na solncu, ne bi hodili v drage toplice, ampak šli bi pomagat kmetom pri spravljanju pridelkov in bi tako prihranili kmetu delavca, sebi stroške. Posebno letos bi bilo to na mestu, ko je na kmetih toliko dela in malo delavcev. Treba bi tudi onim, ki sede dosti, ker jih sili k temu njih poklic, da se utrde letošnjo jesen še prav posebno z gibanjem na solncu, ker je zdaj tak čas, da grozi marsikomu bolezni, in je zopet tak čas, ki ni nič pripraven za bolnike, ker ni mogoče dajati jim postrežbo, katere so bili deležni druge dni. Posebno stari ljudje naj lezejo na solnce, dokler ga je kaj, jih ne bo toliko zeblo pozimi. Mladina naj vstaja in gre v kraj s solncem. S tem se varčuje na luči, na telesni moči in na času. Ljubi petrolej in kadeče se sveče, koliko bolnih pljuč imajo že na vesti! Kdor pride iz čistega zraka v sobo, zakajeno od sveče ali zasmrajeno od slabega petroleja, čuti takoj, kako ga duši v pljučih, kdor pa je notri, diha tisti strup vase, ne da bi se zavedal. In kaj je tega treba, dokler je še kaj ljubega božjega solnca? Silno nespametno je, da podaljšujemo brez potrebe umetno dan in privajamo k temu tudi svoje otroke. Koliko manj pljučnih bolezni bi bilo, če bi bili ljudje prisiljeni hoditi rano v posteljo in bi hodili zgodaj na čisti zrak, na ljubo solnce.

Tretji letnik

„Ilustriranega Glasnika“ bo prihodnja številka. Ker bo tudi v prihodnje nudil obilo zabavnega in poučnega čtiva, se prosijo cenjeni naročniki, da ga blagohotno priporočajo v krogu svojih znancev.

jev, da ni pokusil dotični nikakega sadja — saj je sadje letos tako drago, da si ga ne more privoščiti vsakdo. Že mnogo zdravnikov je prišlo do tega, da je vzrok bolezni menjava toplote, ki je prav občutna, za katero nismo prav oblečeni. Treba je, da ne posedajo slabo napravljene ljudje zvečer na klopih zunaj ali po gostilniških vrtih. Iz takih krajev je prinesel marsikdo svoj nahod v črevih ali v pljučih domov. Alkohol in ponočevanje naredita telo sposobno za bolezen. Poleg tega je treba pomisliti, da je letos, radi posebne draginje vina, še več brozge na prodaj in da se dobi radi nedosežne draginje živil še več postane in nezdravega ži-

Knjigoveznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kопitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela
Krajevni znaki za „Orle“, kokarde in pentlje z napisi za društva se izgotavljajo v najkrajšem času po zmernih cenah.

Katoliška tiskarna II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani
Odgovorni urednik Josip Klovar.